OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
EU-oikeus- ja tietosuojayksikkö
LsN Amanda Mäkelä

9.4.2026

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Oikeusministeriön vastine asiassa HE 9/2026 vp hallituksen esitys eduskunnalle tietosuojalainsäädännön kokonaisuudistukseen liittyvistä muutoksista oikeusministeriön hallinnonalan lainsäädäntöön

Hallintovaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä vastineen valiokunnan saamista asiantuntijalausunnoista. Oikeusministeriöllä on ollut käytettävissään Ahvenanmaan maakunnan hallituksen, Finanssiala ry:n, FINAS-akkreditointipalvelun, Kuntaliiton, professori Olli Mäenpään, Tietosuojavaltuutetun toimiston sekä valtiovarainministeriön lausunnot. Vastineessa otetaan kantaa asiantuntijalausunnoissa ehdotettuihin muutoksiin ja nostetaan esille tarkemmin ne kysymykset, joihin lausunnoissa on kiinnitetty erityistä huomiota ja jotka ovat olennaisimpia esityksen käsittelyn kannalta.

Oikeusministeriö viittaa hallintovaliokunnalle 20.3.2026 toimittamaansa kirjalliseen lausuntoon sekä valiokunnan kuulemisessa 24.3.2026 suullisesti lausumaansa, ja toteaa lisäksi seuraavaa:

Viranomaisten henkilötietojen käsittelyä koskevat ehdotukset (1. lakiehdotuksen 4 § ja 6 §)

Kuntaliiton lausunnossa todetaan, että hallituksen esityksessä 1. lakiehdotuksen (tietosuojalaki) 4 ja 6 §:ään esitetyt muutokset ovat perusteltuja, mutta todetaan, että yleistä etua koskevan tehtävän ja julkisen vallan käyttämistä koskevan käsittelyperusteen rajanveto muihin tietosuoja asetuksen 6 artiklan käsittelyperusteisiin (erityisesti lakisääteiseen velvoitteeseen sekä oikeutettuun etuun) tuottaa oikeudellista epävarmuutta. Lausunnossa kuitenkin todetaan, että Kuntaliitto ymmärtää, että käsittelyperusteiden rajanveto on vahvasti riippuvainen oikeuskäytännöstä ja tietosuojaviranomaisten tulkintaohjeistuksesta ja että rajoja ei voida tyhjentävästi määritellä lain perusteluissa. Lausunnossa kiitetään tältä osin, että asiaan liittyvää oikeuskäytäntöä ja muuta tulkintaohjeistusta on esityksen perusteluissa avattu kattavasti. Kuntaliiton lausunnossa ei ehdoteta muutoksia 1. lakiehdotuksen 4 tai 6 §:n viranomaisia koskeviin säännöksiin, mutta tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi ehdotetaan kuitenkin, että esityksen perusteluissa selvennettäisiin säännösten suhde erityisesti kunnan yleiseen toimialaan kuuluviin vapaaehtoisiin tehtäviin. Lausunnossa toivotaan selvennystä edelleen myös viranomaisten palveluiden kehittämiseen liittyen.

Postiosoite Postadress	Käyntiosoite Besöksadress	Puhelin Telefon	Faksi Fax	S-posti, internet E-post, internet
Oikeusministeriö PL 25 FI-00023 Valtioneuvosto Finland	Meritullinkatu 10 00170 Helsinki Finland	0295 16001 Internat. +358 295 16001	09 160 67730 Internat. +358 9 160 67730	kirjaamo.om@gov.fi www.oikeusministerio.fi www.justitieministeriet.fi

Oikeusministeriö toteaa, että esityksen tarkoituksena on selventää ja laajentaa viranomaisten henkilötietojen käsittelyä koskevien säännösten soveltamista. Viranomaisten henkilötietojen käsittelyyn soveltuvia lainkohtia ovat ennen muuta esityksen 1. lakiehdotuksen 4 §:n 1 momentin 2 kohta, 6 §:n 1 momentin 2 kohta sekä 7 §:n 1 momentin 3 kohta. Kuntaliitto on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota 1. lakiehdotuksen 4 ja 6 §:n ehdotuksiin.

Oikeusministeriö toteaa, että 1. lakiehdotuksen 4 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädettäisiin EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (EU) 2016/679 (jäljempänä tietosuoja-asetus) 6 artiklan 1 kohdan e alakohtaan eli yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseen ja julkisen vallan käyttöön liittyvästä käsittelyn oikeusperustasta. Lainkohta ei siten sovellu, kun viranomainen käsittelee henkilötietoja asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan nojalla, eli perustuen rekisterinpitäjän lakisääteiseen velvoitteeseen (ks. HE 9/2026 vp, s. 9).

Oikeusministeriö toteaa, että Kuntaliiton lausunnossa esiin nostettu oikeutettu etu, josta säädetään tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan f alakohdassa, on suoraan sovellettavaa oikeutta, eikä jäsenvaltioilla ole liikkumavaraa säätää kyseisestä käsittelyperusteesta. Hallituksen esityksessä ei ole myöskään mahdollista ottaa kantaa kyseisen käsittelyperusteen sisältöön, sillä tietosuoja-asetuksen tulkinta kuuluu tietosuojaviranomaisille ja kansallisille tuomioistuimille sekä loppu viimein unionin tuomioistuimelle. Oikeusministeriö toteaa rekisterinpitäjän lakisääteiseen velvoitteeseen (tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta) liittyvän rajanvedon osalta, että hallituksen esityksen nykytilan arviointia koskevassa jaksossa 2.4.2 on käyty läpi tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c ja e alakohtaan liittyvien käsittelyperusteiden välisiä eroja (HE 9/2026 vp, s. 9–11). Kuten Kuntaliitonkin lausunnossa todetaan, asiaan liittyvää oikeuskäytäntöä ja muuta tulkintaohjeistusta on esityksen perusteluissa avattu kattavasti (HE 9/2026 vp, s. 10–11).

Kuntaliiton lausunnossa nostetaan esiin tarve lisätä perusteluihin esimerkkejä kuntien tehtäviin liittyen, esimerkiksi siitä, voidaanko kuntien yleiseen toimialaan kuuluvat vapaaehtoiset tehtävät katsoa kuuluvan 1. lakiehdotuksen 4 §:n 1 momentin 2 kohdan soveltamisalaan. Oikeusministeriö toteaa, että esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa (HE 9/2026 vp, s. 31) on kuntien osalta nostettu esiin, että yleistä etua koskevassa tehtävässä tai julkisen vallan käytössä voi olla kyse esimerkiksi kunnan tehtävistä huolehtia koulutuksesta tai kirjasto- ja liikuntapalveluiden järjestämisestä. Oikeusministeriö toteaa, että voimassa oleva tietosuojalain 4 §:n 2 kohta on jätetty tarkoituksella avoimeksi sen mahdollistamiseksi, että viranomaisten henkilötietojen käsittelyllä on oikeusperuste silloin, kun henkilötietojen käsittelyä ei ole nimenomaisesti katettu viranomaisen tehtävä- ja toimivaltuussäännöksillä tai muilla erityislainsäädännön säännöksillä (HE 9/2018 vp, s. 79). Nyt käsiteltävänä olevalla esityksellä ei ole tarkoitus muuttaa tätä lähtökohtaa.

Oikeusministeriö toteaa, että Kuntaliiton lausunnosta ei käy tarkemmin ilmi, minkälaisia tehtäviä lausunnossa esiin tuoduilla *yleiseen toimialaan kuuluvilla vapaaehtoisilla tehtävillä* tarkoitetaan. Oikeusministeriö toteaa kuitenkin, että kuntien yleiseen toimialaan kuuluvat vapaaehtoiset tehtävät voisivat kuulua 1. lakiehdotuksen 4 §:n 1 momentin 2 kohdan soveltamisalaan, sikäli kun niissä on kyse kyseisen lainkohdan tarkoittamasta viranomaisen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamisesta tai viranomaiselle kuuluvan julkisen vallan käytöstä. Hallituksen esityksessä (HE 9/2026 vp, s. 31) todetaan tältä osin, että lainkohdan tarkoittamassa yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseen ja julkisen vallan käyttöön perustuvassa henkilötietojen käsittelyssä on kyse tyypillisesti tilanteista, joissa viranomaiselle on säädetty julkista valtaa tai yleistä etua koskeva

tehtävä, mutta viranomaiselle ei ole säädetty nimenomaista lakisääteistä velvoitetta käsitellä henkilötietoja tätä tarkoitusta varten. Oikeusministeriö toteaa, että valtiovarainministeriön julkaisussa 40/2015 todetaan, että kuntien ”*[v]apaaehtoisilla tehtävillä tarkoitetaan niitä tehtäviä, joissa kunnalla on harkintavaltaa ja oikeus päättää siitä, ryhtyykö se hoitamaan tehtävää tai hakeeko valtiolta luvan tehtävän hoitamiseksi. Kuntien tehtävät voidaan luokitella myös ei-lakisääteisiin ja lakisääteisiin. Vapaaehtoiset tehtävät ovat yleensä ei-lakisääteisiä, mutta kunnalla voi olla myös sellaisia vapaaehtoisia tehtäviä, joita koskee erityinen lainsäädäntö*”. Esimerkkinä lakisääteisistä, mutta vapaaehtoisesta tehtävistä voidaan pitää lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen liittyviä tehtäviä. (ks. Kuntien itsehallinnolliset tehtävät ja niiden laajuus. Valtiovarainministeriön julkaisu 40/2015, s. 53–54). **Oikeusministeriö toteaa, että hallintovaliokunnan mietintöön on mahdollista selventää 1. lakiehdotuksen 4 §:n 1 momentin 2 kohdan soveltumista kuntien vapaaehtoisiin tehtäviin esimerkiksi edellä mainitusti.**

Oikeusministeriö toteaa, että 1. lakiehdotuksen 6 §:n 1 momentin 2 kohdassa sallittaisiin tietosuoja-asetuksen 9 artiklan tarkoittamien erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely, ”*josta säädetään laissa tai joka on välttämätöntä välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetyn yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi”*. Kuntaliiton lausunnossa kiinnitetään tältä osin huomiota siihen, mitä ”*rekisterinpitäjälle laissa säädetyn yleistä etua koskevan tehtävän suorittamisella*” tarkoitetaan paikallishallinnon kontekstissa ja suhteessa kunnan lakisääteisiin, vapaaehtoisiin (mutta lainsäädännössä todettuihin) ja yleiseen toimialaan liittyviin tehtäviin. Esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa (HE 9/2026 vp, s. 37) todetaan, että nykyistä lainkohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että lainkohdan muotoilu vastaisi tietosuoja-asetuksessa käytettyjä sanamuotoja. Ehdotettujen muutosten tarkoituksena on varmistaa, että rekisterinpitäjä voisi jatkossakin käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja lainkohdan nojalla silloin, kun käsittely johtuu rekisterinpitäjälle välittömästi säädetyn velvollisuuden noudattamisesta. Säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan tältä osin, että kyseisissä tilanteissa erityisten henkilötietojen käsittelystä ei ole säädetty nimenomaisesti ja tarkkarajaisesti rekisterinpitäjää velvoittavassa lainsäädännössä, mutta kyseiset lakisääteiset velvollisuudet voivat kuitenkin välttämättä edellyttää erityisten henkilötietojen käsittelyä.

Oikeusministeriö toteaa, että 1. lakiehdotuksen 6 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu henkilötietojen käsittely voi olla mahdollista myös sellaisiin kunnan yleiseen toimialaan kuuluviin tehtäviin, jotka ovat lakisääteisiä, mutta kunnille vapaaehtoisia, sikäli kun niissä on kyse kyseisen lainkohdan tarkoittamasta rekisterinpitäjälle laissa säädetystä yleistä etua koskevan tehtävän suorittamisesta. Kuntaliiton lausunnossa pyydetään selventämään, soveltuuko lainkohta vain sellaisiin lakisääteisiin tehtäviin, jotka ovat muotoiltu velvoittavaan muotoon. Oikeusministeriö selventää, ettei 1. lakiehdotuksen 6 §:n 1 momentin 2 kohta edellytä välttämättä, että kyseiset yleistä etua koskevat tehtävät olisi lainsäädännössä muotoiltu nimenomaisesti rekisterinpitäjää, kuten kuntia, velvoittaviksi. Kyseinen lainkohta mahdollistaa erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyn, jos käsittely on välttämätöntä rekisterinpitäjälle laissa säädetyn yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi. **Oikeusministeriö toteaa, että hallintovaliokunnan mietintöön on mahdollista selventää 1. lakiehdotuksen 6 §:n 1 momentin 2 soveltumista kuntien vapaaehtoisiin tehtäviin esimerkiksi edellä mainitusti.**

Kuntaliiton lausunnossa nostetaan esiin tarve selventää viranomaisten palveluiden kehittämisen osalta, millaista käsittelyä kyseinen tarkoitus voisi mahdollisesti kattaa. Lausunnossa pyydetään selvennystä myös siihen, voidaanko viranomaisten palveluiden kehittämistä pitää myös 1. lakiehdotuksen 6 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettuna rekisterinpitäjälle laissa säädettynä yleistä etua koskevan tehtävänä. Oikeusministeriö toteaa, että hallituksen esityksen perusteluissa (HE 9/2026 vp, s. 31) todetaan, että 1.

lakiehdotuksen 4 §:n 1 momentin 2 kohdan tarkoittamana yleistä etua koskevana tehtävänä voidaan pitää esimerkiksi viranomaisen palveluiden kehittämistä. Viranomaisten palveluiden kehittämistä voidaan pitää vastaavasti myös 1. lakiehdotuksen 6 §:n 1 momentin 2 kohdan tarkoittamana yleistä etua koskevana tehtävänä. Kyseisen lainkohdan osalta on olennaista, että kyseisestä yleistä etua koskevasta palveluiden kehittämisestä on säädetty laissa ja että erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyä on välttämätöntä kyseisen kehittämistehtävän suorittamiseksi.

Oikeusministeriö toteaa, että 1. lakiehdotuksen 4 §:n 1 momentin 2 kohdan ja 6 §:n 1 momentin 2 kohdan soveltumista viranomaisten suunnittelu-, selvitys- ja kehittämistehtäviin on lisäksi avattu myös hallituksen esityksen nykytilan arviointia koskevassa jaksossa (HE 9/2026 vp, s. 12) seuraavasti: ”*Mikäli viranomainen käsittelee henkilötietoja alun perin jonkin sen laissa säädetyn tehtävän suorittamista varten ja henkilötietojen myöhempi käsittely olisi yhteensopivaa alkuperäisen käyttötarkoituksen kanssa ja siinä olisi kyse viranomaisen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamisesta, käsittely voisi perustua suoraan tietosuojalain 4 §:n 2 kohtaan. Edellä kuvattu tilanne voisi olla esimerkiksi kyseessä, kun viranomainen huolehtii tietyn julkisen palvelun järjestämisestä ja lisäksi sillä olisi tulevaisuudessa tarve kehittää kyseistä palvelua. Tietosuojalain 4 §:n 2 kohta soveltuu sellaisenaan myös käsittelyn oikeusperusteeksi yhdessä tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan kanssa kyseiseen palveluun liittyvän suunnittelu- ja selvitystehtävän osalta, jos palvelun järjestämiseen liittyvän henkilötietojen käsittelyn sekä palveluiden suunnitteluun ja selvitystehtävään liittyvän käsittelyn välillä on konkreettinen, looginen ja riittävän läheinen yhteys*.” Oikeusministeriö toteaa selvyyden vuoksi, että edellä mainittu voi koskea myös kuntien palveluiden kehittämiseen liittyviä tehtäviä, sikäli kun kyse on 1. lakiehdotuksen 4 §:n 1 momentin 2 kohdassa ja 6 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitusta käsittelystä. **Oikeusministeriö toteaa, että hallintovaliokunnan mietintöön on mahdollista selventää kyseisten lainkohtien soveltumista viranomaisten palveluiden kehittämistä koskeviin tehtäviin esimerkiksi edellä mainitusti.**

Vakuutuslaitosten henkilötietojen käsittelyä koskevat ehdotukset (1. lakiehdotuksen 6 ja 7 §)

Tietosuojavaltuutetun toimisto on lausunut 1. lakiehdotuksen 6 ja 7 §:n vakuutuslaitoksia koskevien säännösten perusteluista. Lausunnossa todetaan tältä osin, että hallituksen esityksen arviointi ehdotetun sääntelyn oikeasuhteisuudesta jää varsin yleisluonteiseksi, eikä oikeasuhtaisuuden edellytyksiä ole tarkasteltu yksityiskohtaisemmin. Lausunnossa todetaan, että sääntelyn oikeasuhtaisuutta sekä tietosuoja- ja perusoikeusvaikutuksia olisi arvioitava erityisesti sen valossa, vastaako sääntely vakuutuksenhakijoiden perusteltuja odotuksia ja säilyykö luonnollisilla henkilöillä hallinta omiin henkilötietoihinsa. Lausunnon mukaan yksityiskohtaisempi arviointi on asiassa tarpeen, jotta saadaan kokonaiskuva siitä, onko sääntely oikeasuhtaista ottaen huomioon yhtäältä vakuutuslaitosten ja toisaalta vakuutuksenhakijoiden oikeudet, edut ja velvoitteet.

Oikeusministeriö toteaa, että tietosuojalain vakuutuslaitoksia koskevia ehdotuksia on valmistelun aikana arvioitu kattavasti ja ehdotetun sääntelyn oikeasuhteisuutta on arvioitu hallituksen esityksessä ennen muuta nykytilan arviointia koskevassa jaksossa, esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa sekä säätämisjärjestysperusteluissa (ks. HE 9/2026 vp jaksot 2.4.2, 7.1 ja 9). Tietosuojalain vakuutuslaitoksia koskevaa sääntelyä ja muutostarpeita on arvioitu ennen muuta suhteessa tietosuoja-asetukseen, tietosuojalakiin, vakuutuslainsäädäntöön, unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöön, perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöön, tietosuojavaltuutetun ratkaisukäytäntöön sekä kansalliseen oikeuskäytäntöön. Hallituksen esityksen nykytilan arviointia koskevaan jaksoon 2.4.2 on sisällytetty yleisempi kuvaus ja arviointi tietosuojalain 6 ja 7 §:n nykytilasta ja vakuutuslaitosta koskevien säännösten, mukaan lukien suojatoimisäännösten,

muutostarpeista (ks. HE 9/2026 vp, s. 16–20). Tarkemmalla tasolla vakuutuslaitoksia koskevia ehdotuksia ja niiden välttämättömyyttä ja oikeasuhteisuutta on arvioitu esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa ja lisäksi myös säätämisjärjestysperusteluissa.

Esityksen säätämisjärjestysperusteluissa (ks. HE 9/2026 vp, s. 53–55) nostetaan esiin, että erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja sekä rikostuomioihin ja rikoksiin liittyviä henkilötietoja koskevia tietosuojalain säännöksiä täsmennettäisiin vastaamaan perustuslain 10 §:stä seuraavia vaatimuksia, sen mukaisesti kuin perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään kyseisiä vaatimuksia arvioinut. Täsmennyksiä ehdotetaan lisäksi vastaamaan EU:n perusoikeuskirjan 8 artiklan vaatimuksia, sen mukaisesti kuin kyseisiä vaatimuksia täsmennetään tietosuoja-asetuksessa. Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 51 kappaleen mukaan henkilötietoja, jotka ovat erityisen arkaluonteisia perusoikeuksien ja -vapauksien kannalta, on suojeltava erityisen tarkasti, koska niiden käsittelyn asiayhteys voisi aiheuttaa huomattavia riskejä perusoikeuksille ja -vapauksille. Asetuksen 9 ja 10 artiklassa säädetään erityisistä reunaehdoista erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen ja rikostuomioihin ja rikoksiin liittyvien henkilötietojen käsittelylle. Tietosuojalain 6 ja 7 §:ään ehdotetuissa muutoksissa on pyritty ennen muuta varmistamaan, että pykälässä säädettävien arkaluonteisten henkilötietojen käsittely rajataan käsittelyn tarkoituksen kannalta välttämättömään – huomioiden sekä perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö että unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö. Välttämättömyyttä koskevan suojatoimen ohella tietosuojalain 6 ja 7 §:iin ehdotetaan eräiltä osin myös muita käsittelyä koskevia täsmällisempiä suojatoimia. Kyseiset suojatoimet liittyvät vakuutuslaitosten vakuutustoimintaan liittyvään henkilötietojen käsittelyyn vakuutuslaitoksen vastuun arvioimiseksi tai selvittämiseksi. (ks. HE 9/2026 vp, s. 54).

Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunnossa nostetaan esiin tarve arvioida sääntelyn oikeasuhtaisuutta sekä tietosuoja- ja perusoikeusvaikutuksia erityisesti sen valossa, vastaako sääntely vakuutuksenhakijoiden perusteltuja odotuksia ja toisaalta tarve varmistaa, että luonnollisilla henkilöillä säilyy hallinta omiin tietoihinsa. Oikeusministeriö toteaa, että ehdotetun sääntelyn oikeasuhteisuutta varmistaa ennen muuta 1. lakiehdotuksen 6 ja 7 §:ään ehdotettu täsmällinen ja tarkkarajainen sääntely ja nimenomaisesti 6 §:n 3 momenttiin ja 7 §:n 3 momenttiin ehdotetut suojatoimisäännökset.

Oikeusministeriö katsoo edellä mainittu huomioiden, ettei ehdotetun sääntelyn oikeasuhteisuutta ole tarpeen täydentää hallintovaliokunnan mietinnössä. Oikeusministeriö toteaa, että hallintovaliokunnan mietinnössä on kuitenkin mahdollista huomioida esimerkiksi seuraavat huomiot 1. lakiehdotuksen 6 §:n 3 momenttiin ja 7 §:n 3 momenttiin ehdotetuista suojatoimisäännöksistä:

Hallituksen esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan (HE 9/2026 vp, s. 41), että 1. lakiehdotuksen 6 §:n 1 momentin 1 kohtaan ehdotetun välttämättömyysedellytyksen, nykyisten 6 §:n 2 momentin suojatoimisäännösten sekä uuteen 3 momenttiin ehdotettujen suojatoimien arvioidaan yhdessä muun vakuutuslainsäädännön kanssa muodostavan tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan g alakohdassa edellyttämät asianmukaiset ja riittävät suojatoimet. Välttämättömyyttä, tietojen keräämistä, tietojen poistamista, henkilön informointia sekä käyttötarkoitusta koskevien erityisten suojatoimien arvioidaan varmistavan myös sen, että puuttuminen henkilötietojen suojaan toteutetaan täysin välttämättömän rajoissa ja että tietosuojalaissa säädetään unionin tuomioistuimen edellyttämällä tavalla riittävän täsmällisesti rajoituksista henkilötietojen suojaan (ks. esimerkiksi C-439/19, 110 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Ehdotuksen arvioidaan tältä osin täyttävän myös tietosuoja-asetuksen edellytykset sääntelyn yleisen edun mukaisuudesta sekä oikeasuhteisuudesta sekä EU:n perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan edellytykset rajoitusten oikeasuhteisuudesta ja välttämättömyydestä.

Oikeusministeriö täsmentää edellä mainittua ja toteaa, että tietosuojavaltuutetun toimiston lausunnossa esiin nostettuja vakuutuksenhakijan perusteltuja odotuksia ja henkilötietojen omaa hallintaa varmistetaan ennen muuta 1. lakiehdotuksen 6 §:n 3 momenttiin ehdotetulla ensimmäisellä virkkeellä, jonka mukaan vakuutuslaitoksen tulisi kerätä terveydentilatiedot tiedot ensi sijassa henkilöltä itseltään ja tapauskohtaisesti arvioitava, mikäli tietojen kerääminen muualta olisi välttämätöntä. Oikeusministeriö toteaa, että säännöskohtaisissa perusteluissa on tarkemmin avattu, minkälaista tapauskohtaista arviointia tietojen kerääminen muualta edellyttää. Ehdotettua suojatoimisäännöstä on arvioitu suhteessa tietosuoja-asetukseen, tietosuojavaltuutetun ratkaisukäytäntöön ja kansalliseen oikeuskäytäntöön. Esimerkiksi kansallisessa oikeuskäytännössä on vahvistettu, että tietojen kerääminen muualta tulee yksilöidä koskemaan tiettyä asiaa, tapausta, sairautta tai oiretta, jolla on tosiasiallista merkitystä rekisterinpitäjän vastuun arvioimisessa. Vakuutuslaitoksen tulee lisäksi arvioida, miltä ajanjaksolta vakuutuksenhakijan terveydentilatietojen pyytäminen terveydenhuollon yksiköstä olisi välttämätöntä rekisterinpitäjän vastuun arvioimiseksi tai selvittämiseksi. Oikeusministeriö korostaa, että säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan ennen muuta, että edellä mainittu välttämättömyysarviointi tulee tehdä erikseen ennen vakuutuksen myöntämistä ja vakuutuksen myöntämisen jälkeen. (ks. HE 9/2026 vp, s. 38–39).

Terveydentilatietojen käsittelyn ajallista rajaamista ja sääntelyn oikeasuhteisuutta varmistaa osaltaan myös 6 §:n 3 momenttiin ehdotettu toinen virke terveydentilatietojen poistamisesta välittömästi sen jälkeen, kun niitä ei tarvita vakuutuslaitoksen vastuun arvioimiseksi tai selvittämiseksi (ks. HE 9/2026 vp, s. 40). Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunnossa todetaan, että vakuutuslaitoksen ”*oikeus hankkia terveydentilatietoja jo hakemusvaiheessa voi käytännössä tarkoittaa, että vakuutuksenhakijaa koskevia tietoja kerätään useammista lähteistä useiden vuosien, tai jopa vuosikymmenten ajalta. Jos vakuutuksenhakija samanaikaisesti tai peräkkäin kilpailuttaa vakuutuksia useammilta eri vakuutusyhtiöillä, nämä tiedot voivat tulla useampien toimijoiden käsiteltäviksi ilman, että varsinainen vakuutussopimus lopulta syntyy minkään yhtiön kanssa. Tällöin terveydentilatietojen käsittelyn laajuus ja leviämispotentiaali korostuvat, vaikka käsittely perustuu vasta alustavaan hakemustilanteeseen eikä vielä syntyneeseen sopimussuhteeseen*”. Oikeusministeriö toteaa, että ehdotettu suojatoimisäännös terveydentilatietojen poistamisesta varmistaa, ettei vakuutuslaitos käsittele vakuutuksenhakijan terveydentilatietoja pidempään kuin on välttämätöntä vakuutuslaitoksen vastuun arvioimiseksi tai selvittämiseksi. Kyseinen arviointi tulee tehdä tapauskohtaisesti. Näin ollen, mikäli vakuutuksenhakija esimerkiksi ilmoittaa vakuutuslaitokselle, ettei se halua tehdä vakuutussopimusta, vakuutuslaitoksen tulisi poistaa vakuutuksenhakijalta saadut ja muualta kerätyt terveydentilatiedot välittömästi sen jälkeen, tietoja ei enää tarvita vakuutussopimuksen myöntämiseen liittyvän vastuun arvioimiseksi tai selvittämiseksi. Ehdotettu suojatoimisäännös vastaa siten myös vakuutuksenhakijan perusteltuja odotuksia siitä, että arkaluonteisten terveydentilatietojen säilyttäminen rajataan välttämättömään.

Oikeusministeriö toteaa, että myös ehdotetut 6 §:n 3 momentin suojatoimet tietojen käyttötarkoituksen rajaamisesta sekä henkilön informoinnista varmistavat vakuutuksenhakijan perusteltuja odotuksia ja mahdollisuutta hallita omia henkilötietoja ja siten sääntelyn oikeasuhteisuutta. Kyseisen 3 momentin kolmannella virkkeellä varmistetaan, ettei terveydentilatietoja käsitellä muihin tarkoituksiin kuin vakuutuslaitoksen vastuun arvioimiseksi tai selvittämiseksi, jollei muualla laissa toisin säädetä. Kuten esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan (ks. HE 9/2026 vp, s. 38), kyseinen suojatoimi varmistaa, että terveydentilatietojen käsittely muihin tarkoituksiin olisi mahdollista ainoastaan, jos siitä olisi säädetty muualla lainsäädännössä.

Ehdotetun 6 §:n 3 momentin neljännellä virkkeellä varmistetaan, että vakuutuksenhakijalle ilmoitetaan tietojen käytöstä, jos vakuutushakemuksen epääminen, vakuutuskorvauksen epääminen taikka muu kielteinen päätös johtuu terveydentilatietojen käsittelystä. Ehdotettu suojatoimisäännös varmistaa, että vakuutuksenhakija on tietoinen, mikäli vakuutushakijan terveydentilatietojen käsittely on johtanut esimerkiksi vakuutushakemuksen epäämiseen. Tällöin vakuutuksenhakijalla on myös mahdollisuus itse arvioida vakuutuslaitoksen käsittelyä ja saattaa terveydentilatietojen käsittelyn lainmukaisuus tarvittaessa myös tietosuojavaltuutetun arvioitavaksi. Oikeusministeriö toteaa selvyyden vuoksi, että rekisteröidyn mahdollisuuksia saada tietoa henkilötietojensa käsittelystä sekä hallita omia tietojaan varmistavat osaltaan myös suoraan sovellettavat tietosuoja-asetuksen informointia koskevat velvoitteet (ks. tietosuoja-asetuksen 13 ja 14 artikla). Kuten säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, vakuutuslaitoksen on jo suoraan tietosuoja-asetuksen nojalla ilmoitettava vakuutuksenhakijalle, mistä terveydenhuollon yksiköistä vakuutuslaitos on kerännyt terveydentietoja kussakin yksittäistapauksessa (ks. HE 9/2026 vp, s. 40–41). Tietosuoja-asetuksen ja esityksessä ehdotettavilla informointia koskevilla säännöksillä varmistetaan vakuutuksenhakijan mahdollisuuksia saada kattava kuva henkilötietojensa käsittelystä ja mahdollisuus arvioida kyseistä käsittelyä sekä saattaa asian tarvittaessa myös tietosuojavaltuutetun arvioitavaksi (ks. tietosuoja-asetuksen 77 artikla rekisteröidyn oikeudesta valittaa tietosuojaviranomaiselle).

Oikeusministeriö toteaa selvyyden vuoksi, että 1. lakiehdotuksen 6 §:n 3 momentin terveydentilatietojen käsittelyä koskevat suojatoimet soveltuvat myös 1. lakiehdotuksen 7 §:ssä tarkoitettuun rikostuomioihin ja rikoksiin liittyvään henkilötietojen käsittelyyn (ks. 1. lakiehdotuksen 7 §:n 3 momentti). Rikostuomioihin ja rikoksiin liittyvien tietojen käsittelyn oikeasuhteisuudesta voi esittää vastaavat huomiot kuin edellä terveydentilatietojen osalta (ks. myös HE 9/2026 vp, s. 43–44).

Finanssiala ry:n lausunnossa ehdotetaan, että vakuutuslaitosten henkilötietojen käsittelyä koskevien 1. lakiehdotuksen 6 §:n 1 momentin 1 kohtaan ja 7 §:n 1 momentin 2 kohtaan ehdotettu välttämättömyysvaatimus muutettaisiin tarpeellisuusvaatimukseksi, huomioiden EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (EU) 2016/679 (jäljempänä tietosuoja-asetus) suomenkielisen käännöksen sanamuoto. Lausunnossa todetaan, että tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa ”necessary” on käännetty suomenkielisessä versiossa ”on tarpeen”.

Oikeusministeriö toteaa, että 1. lakiehdotuksen 6 ja 7 §:n vakuutuslaitoksia koskevissa säännöksissä on kyse arkaluonteisina pidettävien terveydentilaa ja rikostietoja koskevien henkilötietojen käsittelystä, joiden käsittely tulee yleinen tietosuoja-asetus, unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö sekä perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö huomioiden sitoa välttämättömään. Esityksen 1. lakiehdotuksen 6 ja 7 §:ssä käytetään tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa (Erityisiä henkilötietoryhmiä koskeva käsittely) ja 10 artiklassa (Rikostuomioihin ja rikoksiin liittyvien henkilötietojen käsittely) säädettyä liikkumavaraa. Vaikka tietosuoja-asetuksen 9 artiklan suomenkielisessä versiossa käytetään muotoilua ”on tarpeen”, käsittelyn sitomista välttämättömään voidaan pitää perusteltuna. Tietosuoja-asetus edellyttää, että jäsenvaltioiden lainsäädännön tulee olla yleisen edun mukaista, oikeasuhteista ja siinä tulee säätää asianmukaisista ja riittävistä suojatoimista rekisteröidyn oikeuksien suojaamiseksi (ks. 6, 9 ja 10 artiklat). Unionin tuomioistuin on arvioinut tietosuoja-asetuksen edellyttämää oikeasuhteisuutta koskevaa vaatimusta perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan mukaisesti ja vahvistanut, että rajoitukset henkilötietojen suojaan on toteutettava täysin välttämättömän rajoissa ja tällaisessa säännöstössä on säädettävä selvistä ja täsmällisistä asianomaisen toimenpiteen laajuutta ja soveltamista koskevista säännöistä (ks. asia C-740/22, 52 kohta, asia C-439/19, 105 kohta ja asia C-311/18, 172–176 kohta). Unionin tuomioistuin on muistuttanut asian olevan merkityksellinen, kun arvioidaan henkilötietojen käsittelyn

tarpeellisuutta ja katsonut, että henkilötietojen suojaa koskevat poikkeukset ja rajoitukset on toteutettava täysin välttämättömän rajoissa (ks. asia C-13/16, 30 kohta, yhdistetyt asiat C-92/09 ja C-93/09, 86 kohta, asia C-473/12, 39 kohta ja asia C-212/13, 28 kohta). Rajoitusten välttämättömyyttä arvioitaessa unionin tuomioistuin on katsonut, että välttämättömyyttä koskeva vaatimus ei täyty, mikäli tavoite voidaan kohtuudella saavuttaa yhtä tehokkaasti muilla rekisteröityjen perusoikeuksia vähemmän rajoittavilla keinoilla. Sitä vastoin välttämättömyysvaatimus täyttyy, jos kyseessä olevan tietojen käsittelyn tavoitetta ei voida kohtuudella saavuttaa yhtä tehokkaasti muilla rekisteröityjen perusoikeuksia, erityisesti perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa taattuja yksityiselämän kunnioitusta ja henkilötietojen suojaa koskevia oikeuksia, vähemmän rajoittavilla keinoilla (ks. esimerkiksi asia C-548/21, 87 ja 88 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Niin ikään perustuslakivaliokunnan vakiintuneen lausuntokäytännön mukaan arkaluonteisten tietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään (ks. esimerkiksi PeVL 14/2018 vp, s.4–5). **Oikeusministeriö katsoo, että edellä mainituin perustein esityksessä ehdotettua sääntelyä ei ole tarpeen eikä syytä muuttaa.**

Finanssiala ry:n lausunnossa todetaan, että esityksen perusteluissa nostetaan kiitettävästi esille, että ehdotuksen tarkoituksena ei ole lähtökohtaisesti muuttaa nykytilaa ja täten kaventaa vakuutuslaitosten mahdollisuutta käsitellä tietoja. Lausunnossa pidettäisiin kuitenkin toivottavana, että kyseinen seikka kävisi ilmi pykälätasolta.

Oikeusministeriö ei pidä edellä mainitun seikan selventämistä 1. lakiehdotuksen 6 ja 7 §:ssä tarpeellisena ja toteaa, että – kuten Finanssiala ry:n lausunnossa todetaan – esityksen perusteluista käy ilmi, ettei ehdotuksella ole tarkoitus muuttaa nykytilaa ja kaventaa vakuutuslaitosten mahdollisuuksia käsitellä tietoja. Kuten hallituksen esityksessä (HE 9/2026 vp, s. 19) todetaan, käytännössä arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyn on kuitenkin jo nyt unionin oikeuden ja perustuslakivaliokunnan vakiintuneen tulkinnan näkökulmasta tullut rajoittua välttämättömään. Oikeusministeriö toteaa, että lausunnossa ehdotettu ei vastaa myöskään tavanomaista lainkirjoitustapaa.

Finanssiala ry:n lausunnossa toivotaan lisäksi, että pykälissä tai valiokuntamietinnössä selvennettäisiin erityislakien ensisijaisuus suhteessa tietosuojalain vakuutuslaitoksia koskevia säännöksiin. Lausunnossa nostetaan esiin, että ainoastaan vapaaehtoisten vakuutuslajien osalta tietoja pyydetään nykyisinkin ensisijaisesti henkilöltä itseltään ja todetaan, että lakisääteisiä vakuutuksia koskevassa lainsäädännössä on säädetty terveystietojen tiedonsaantioikeuksista ja tietojen keräämisen menettelyistä erikseen. Lausunnossa ehdotetaan tältä osin, että 1. lakiehdotuksen 6 §:n 3 momentin ensimmäisen virkkeen loppuun voisi lisätä maininnan ”jollei muualla toisin säädetä”. Lausunnossa nostetaan esiin myös säilytysaikaa koskevan suojatoimisäännöksen osalta vastaavasti toive, että kyseiseen 3 momenttiin tulisi selvyyden vuoksi lisätä viittaus ”jollei muualla toisin säädetä”. Lausunnossa todetaan, että ”*muun muassa kanneajat vaativat pitkiäkin säilytysaikoja eikä tietoja voida poistaa esimerkiksi heti, kun hakemus on evätty (tai hyväksytty ja hakija päätyy toiseen yhtiöön). Täten säilytysajan pituus ja sen perusteet määräytyvät muusta lainsäädännöstä ja vakuutuksenantajan oikeutetusta edusta*”.

Oikeusministeriö toteaa, että esityksen vakuutuslaitoksia koskevilla ehdotuksilla ei ole tarkoitus vaikuttaa muuhun vakuutuslainsäädäntöön ja tämä on todettu myös hallituksen esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa (HE 9/2026 vp, s. 38) todetaan nimenomaisesti, ettei 1. lakiehdotuksen 6 §:n 3 momentin ensimmäisellä virkkeellä ”*olisi vaikutusta muuhun lainsäädäntöön, esimerkiksi mitä säädetään vakuutuslaitosten oikeudesta saada tietoja, vaan kyse on erillisestä suojatoimesta, jolla varmistetaan tietosuoja-asetuksen yleisten käsittelyperiaatteiden toteutumista”*. Oikeusministeriö toteaa, että 1. lakiehdotuksen 6 §:n 3 momenttiin on kuitenkin jo eräiltä muilta osin sisällytetty

vastaava selvennys ”jollei muualla toisin säädetä”. **Oikeusministeriö toteaa, että vastaavat täsmennykset on mahdollista tehdä sääntelyn selkeyden varmistamiseksi. Lausunnossa ehdotetut selvennykset voitaisiin tehdä 1. lakiehdotuksen 6 §:n 3 momenttiin esimerkiksi seuraavasti** (ehdotukset lihavoitu):

6 §
Erityisiä henkilötietoryhmiä koskeva käsittely
— —

*Vakuutuslaitoksen on kerättävä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetut tiedot ensi sijassa kohdassa tarkoitetulta henkilöltä itseltään sekä arvioitava tapauskohtaisesti tietojen keräämisen välttämättömyyttä muualta**, jollei muualla toisin säädetä**. Tiedot on poistettava välittömästi sen jälkeen, kun tietoja ei tarvita vakuutuslaitoksen vastuun arvioimiseksi tai selvittämiseksi**, jollei muualla toisin säädetä**. Tietoja ei saa käsitellä muuhun kuin mainitussa kohdassa säädettyyn tarkoitukseen, jollei muualla toisin säädetä. Mainitussa kohdassa tarkoitetulle henkilölle on ilmoitettava tietojen käytöstä, jos vakuutushakemuksen epääminen, vakuutuskorvauksen epääminen taikka muu kielteinen päätös johtuu mainitussa kohdassa tarkoitettujen tietojen käsittelystä.*

Sähköisiä tiedonluovutustapoja koskevat säännökset (4. ja 8. lakiehdotus)

Valtiovarainministeriön lausunnossa pidetään perusteltuna, että hallituksen esityksessä on omaksuttu sääntelytapa, jossa tiedon luovuttamisesta teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla säädettäisiin silloin, kun kyse on tietojen luovuttamisesta muulle kuin viranomaiselle. Lausunnossa kiinnitetään kuitenkin huomiota 4. ja 8. lakiehdotuksissa oleviin ehdotuksiin tietojen luovutustavoista, joiden osalta jää epäselväksi, minkä vuoksi eläintenpitokieltorekisterilain 4 §:ssä ja rikosrekisterilain 5 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi tietojen luovuttamisesta teknisen rajapinnan ja katseluyhteyksien avulla, eikä näiltä osin nojauduttaisi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetussa laissa (906/2019, jäljempänä tiedonhallintalaki) säädettyyn.

Oikeusministeriö toteaa, että 4. lakiehdotuksen (eläintenpitokieltorekisteristä annettu laki) ja 8. lakiehdotuksen (rikosrekisterilaki) sähköisiä tiedonluovutustapoja koskevat käsitteet päätettiin saadun lausuntopalautteen vuoksi kumoamisen sijaan päivittää. Esityksen 4. lakiehdotuksen osalta lausuntopalautteessa nostettiin esiin, että katseluyhteyden avaaminen muille kuin viranomaisille ei olisi mahdollista ilman erillistä sääntelyä. Oikeusministeriö toteaa, että viittaukset sähköisiin tiedonluovutustapoihin olisi tärkeää säilyttää myös sääntelyn selkeyden vuoksi, sillä tietoja voidaan luovuttaa myös muutoin kuin tekniseen rajapinnan ja katseluyhteyden avulla (”tiedot voidaan luovuttaa *myös* teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla”). Myös 8. lakiehdotuksen osalta vanhentuneiden käsitteiden päivittämistä pidettiin lausuntopalautteessa johdonmukaisempana ja sääntelyn selkeyden näkökulmasta tarkoituksenmukaisempana ratkaisuna. Oikeusministeriö toteaa, että viranomaisten välisen tiedonluovuttamisen osalta sovelletaan joka tapauksessa, mitä tiedonhallintalain 22 ja 24 §:ssä säädetään tietojen luovuttamisesta teknisen rajapinnan ja katseluyhteyden avulla. **Oikeusministeriö katsoo, ettei 4. ja 8. lakiehdotuksen viittauksia sähköisiin tiedonluovutustapoihin ole edellä mainittu huomioiden tarpeen muuttaa.**

Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen eläintenpitokieltorekisteristä (4. lakiehdotus)

Professori Olli Mäenpään lausunnossa nostetaan esiin, että 4. lakiehdotuksen eläintenpitokieltorekisteristä annetun lain 4 §:n 1 momentin salassa pidettävien tietojen luovuttamista koskeva sääntely

ei vastaa perustuslakivaliokunnan vakiintunutta lausuntokäytäntöä ja todetaan, että 4 §:n 1 momentin nojalla luovutettavien tietojen tietosisällöt tulisi joko määritellä täsmällisemmin tai tietojen luovuttamisen edellytykseksi tulisi säätää, että tiedot ovat välttämättömiä säännöksen eri kohdissa määriteltyihin tarkoituksiin. Lausunnossa viitataan eduskunnan työjärjestykseen ja todetaan, että ”*valiokunnan tulee pyytää asiasta lausunto perustuslakivaliokunnalta, jos valiokunnassa valmistelevasti käsiteltävän lakiehdotuksen perustuslainmukaisuudesta tai suhteesta ihmisoikeussopimuksiin on epäselvyyttä*”. Lausunnossa todetaan, että kyseinen 4 §:n 1 momentin täsmentäminen perustuslakivaliokunnan selvän käytännön mukaiseksi olisi kuitenkin toteutettavissa suoraan valiokuntakäsittelyssä.

Oikeusministeriö toteaa, että hallituksen esityksen tavoitteena on ollut ainoastaan päivittää eläintenpitokieltorekisteristä annetun lain 4 §:n 1 momentin 1 ja 4 kohdan vanhentuneet säädösnumerot. Kyse on tältä osin teknisestä muutoksesta. Oikeusministeriö pitää kuitenkin tärkeänä, että oikeusministeriön hallinnonalan lainsäädäntö on ajantasaista ja vastaa perustuslakivaliokunnan vakiintunutta lausuntokäytäntöä salassa pidettävien tietojen luovuttamista koskien.

Oikeusministeriö toteaa, että perustuslakivaliokunta on viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta arvioidessaan kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat valiokunnan mukaan voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta ”tarpeellisiin tietoihin”, jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi (ks. esim. PeVL 13/2023 vp, s. 4, PeVL 92/2022 vp, s. 6-7, PeVL 89/2022 vp, s. 4, PeVL 17/2021 vp, s. 43-44, PeVL 8/2021 vp, s. 6-7, PeVL 36/2020 vp, s. 4-5, PeVL 21/2020 vp, s. 5-6, PeVL 15/2019 vp, s. 4-5, PeVL 12/2019 vp, s. 3-5, PeVL 7/2019 vp, s. 6-7, PeVL 48/2018 vp, s. 4-5, PeVL 30/2018 vp, s. 3, PeVL 21/2018 vp, s. 4, PeVL 15/2018 vp, s. 39-41, PeVL 31/2017 vp, s. 2-3, PeVL 46/2016 vp, s. 6, PeVL 38/2016 vp, s. 2-3, PeVL 36/2016 vp, s. 4, PeVL 17/2016 vp, s. 6, PeVL 12/2014 vp, s. 2/II-3/I, PeVL 10/2014 vp, s. 6, PeVL 19/2012 vp, s. 4 ja PeVL 62/2010 vp, s. 3/II-4/I, PeVL 60/2010 vp, s. 5, PeVL 59/2010 vp, s. 4). Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus ”tietojen välttämättömyydestä” jonkin tarkoituksen kannalta (ks. esim. PeVL 96/2022 vp, s. 4, PeVL 4/2021 vp, s. 4, PeVL 49/2016 vp, s. 8, PeVL 62/2010 vp, s. 3–4, PeVL 59/2010 vp, s. 4 ja vrt. PeVL 60/2010 vp, s. 5). Valiokunta ei kuitenkaan ole pitänyt hyvin väljiä ja yksilöimättömiä tietojensaantioikeuksia

perustuslain kannalta mahdollisina edes silloin, kun ne on sidottu välttämättömyyskriteeriin. Tiedonluovutussäännösten täsmällisyyden ja sisällön arvioinnissa on annettu erityistä merkitystä luovutettavien tietojen luonteelle arkaluonteisina tietoina (ks. esim. PeVL 96/2022 vp, s. 4, PeVL 15/2018 vp, s. 39 ja PeVL 38/2016 vp, s. 3).

Oikeusministeriö pitää edellä mainittu huomioiden lausunnossa esiin tuotua täsmentämistarvetta perusteltuna. Oikeusministeriö toteaa kuitenkin yleisesti, että kriminalipoliittisten tavoitteiden eli eläinsuojelurikosten ennaltaehkäisyn kannalta eläintenpitokieltorekisterin tietojen saatavuutta olisi pidemmällä aikavälillä pikemminkin tarpeen lisätä. Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi rekisterin julkisuuden arvioimista ja muita rekisterin käyttöä lisääviä toimia. Tähän ei kuitenkaan tämän esityksen yhteydessä ole ollut mahdollisuutta. Eläintenpitokieltorekisteristä annetun lain 4 §:n 1 momentin johdantokappaleeseen on professori Olli Mäenpään lausunnon ehdottamalla tavalla mahdollista lisätä välttämättömyysvaatimus, joka rajaisi salassa pidättävien tietojen luovuttamisen käyttötarkoituksen kannalta välttämättömään. Eläintenpitokieltorekisteriin talletettuja salassa pidettäviä tietoja saataisiin siten jatkossa luovuttaa ainoastaan siltä osin kuin se olisi välttämätöntä momentin 1–4 kohdassa säädetyissä tarkoituksissa, muun muassa eläintenpitokiellon noudattamisen valvomiseksi (1 kohta) ja maatalous-, elintarvike- ja maaseutuelinkeinohallinnon tehtävien hoitoa varten (4 kohta).

Oikeusministeriö toteaa, että kyseisessä muutoksessa olisi kyse samalla myös tietosuoja-asetuksen sisältämän kansallisen sääntelyliikkumavaran käytöstä. Perustuslakivaliokunta on tulkintakäytännössään pitänyt tärkeänä, että siltä osin kuin Euroopan unionin lainsäädäntö edellyttää kansallista sääntelyä tai mahdollistaa sen, tätä kansallista liikkumavaraa käytettäessä otetaan huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (ks. PeVL 25/2005 vp). Valiokunta on tämän johdosta painottanut, että hallituksen esityksessä on erityisesti perusoikeuksien kannalta merkityksellisen sääntelyn osalta syytä tehdä selkoa kansallisen liikkumavaran alasta (PeVL 26/2017 vp, s. 42, PeVL 2/2017 vp, s. 2, PeVL 44/2016 vp, s. 4). Oikeusministeriö toteaa, että siltä osin kuin kyse on henkilötietojen luovuttamisesta eläintenpitokieltorekisteristä, eläintenpitokieltorekisteristä annetun lain 4 §:ssä käytetään tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 2 ja 3 kohdan sekä rikostuomioihin ja rikoksiin liittyvien tietojen osalta 10 artiklan sisältämää liikkumavaraa. Käsittelyn oikeusperusteena on asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta eli rekisterinpitäjän lakisääteinen velvollisuus. Professori Mäenpään ehdottama välttämättömyysvaatimus olisi tietosuoja-asetusta täsmentävä kansallinen erityissäännös sekä asetuksen 10 artiklan edellyttämä suojatoimi. Ehdotetun välttämättömyyttä

koskevan vaatimuksen voidaan katsoa varmistavan, että sääntely on tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan edellyttämällä tavalla yleisen edun mukaista ja oikeasuhteista, sillä se varmistaisi asetuksen 5 artiklan 1 kohdan c alakohdan tietojen minimoinnin periaatteen toteutumisen.

Oikeusministeriö katsoo, että 4. lakiehdotuksen 4 §:n 1 momentin johdantokappaletta olisi mahdollista täsmentää muun muassa seuraavasti (ehdotus lihavoitu):

4 §
Tietojen luovuttaminen rekisteristä
— —
Rekisteriin talletetuista tiedoista saa salassapitosäännösten estämättä antaa ***välttämättömiä*** *tietoja:*
— —

Yrityskiinnityslakiin ehdotetut muutokset (11. lakiehdotus)

Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunnossa nostetaan esiin yrityskiinnityslain (11. lakiehdotus) 26 §:ään ehdotettavat täydennykset informatiivisista viittauksista tietosuoja-asetukseen. Lausunnon mukaan ehdotettu muotoilu ei ole täsmällinen, sillä esityksessä viitataan virheellisen ja epätarkan henkilötiedon oikaisemisen ohella myös tietojen poistamiseen. Lausunnossa todetaan, että tietosuoja-asetuksen 16 artiklassa on säädetty tietojen oikaisemisesta ja asetuksen 17 artiklassa tietojen poistamisesta, joskin viimeksi mainitussa artiklassa ei ole säädetty, että virheellinen ja epätarkka henkilötieto olisi poistettava. Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunnossa todetaan seuraava: ”*Koska virheellistä ja epätarkkaa henkilötietoa ei ole poistettava (vaan oikaistava), viittaus henkilötiedon poistamiseen laajentaa säännöksen sisältöä suhteessa sen tarkoitukseen. Näin ollen ehdotettu muotoilu on omiaan aiheuttamaan epäselvyyttä yleisen tietosuoja-asetuksen 16 ja 17 artiklan erosta. Näin ollen pitäisimme perusteltuna rajata informatiivinen viittaus koskemaan ainoastaan henkilötietojen oikaisemista*.”

Oikeusministeriö toteaa, että 11. lakiehdotuksen 26 §:ään ehdotetuilla täsmennyksillä on ollut tarkoitus selventää, että virheellisten ja epätarkkojen henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan suoraan, mitä tietosuoja-asetuksessa säädetään ja hallintolakia sovellettaisiin muun virheen korjaamiseen. Oikeusministeriö toteaa, että tietosuoja-asetuksen 16 artiklan (Oikeus tietojen oikaisemiseen) mukaan rekisteröidyllä on oikeus vaatia, että rekisterinpitäjä oikaisee ilman aiheetonta viivytystä rekisteröityä koskevat epätarkat ja virheelliset henkilötiedot. Ottaen huomioon tarkoitukset, joihin tietoja käsiteltiin, rekisteröidyllä on oikeus saada puutteelliset henkilötiedot täydennettyä, muun muassa

toimittamalla lisäselvitys. Oikeusministeriö toteaa, että nyt ehdotettavan informatiivisen viittauksen ei ole tarkoitus viitata tietosuoja-asetuksen 17 artiklaan (oikeus tietojen poistamiseen), sillä kyseisessä artiklassa ei säädetä virheellisten ja epätarkkojen henkilötietojen poistamisesta. Rekisteröidyllä ei ole näin ollen oikeutta asetuksen 17 artiklan nojalla pyytää, että yrityskiinnitysrekisteristä poistettaisiin häntä koskevat virheelliset ja epätarkat henkilötiedot. Oikeusministeriö toteaa selvyyden vuoksi, että henkilötietojen käsittelyssä tulee kuitenkin aina noudattaa muun muassa tietosuoja-asetuksen 5 artiklassa säädettyjä yleisiä käsittelyperiaatteita. Tältä osin 5 artiklan 1 kohdan d alakohdassa säädetty täsmällisyyden periaate asettaa rekisterinpitäjälle velvollisuuden varmistaa, että käsiteltävät henkilötiedot ovat täsmällisiä ja tarvittaessa päivitettyjä sekä toteuttaa kaikki mahdolliset kohtuulliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että käsittelyn tarkoituksiin nähden epätarkat ja virheelliset henkilötiedot poistetaan tai oikaistaan viipymättä. **Oikeusministeriö katsoo, että ehdotettua 11. lakiehdotuksen 26 §:ää ei ole edellä mainittu huomioiden tarpeen tai syytä muuttaa.** Oikeusministeriö toteaa, että vastaava muotoilu on myös konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä annetun lain (137/2004) 11 §:n 3 momentissa (ks. myös HE 2/2020 vp). Oikeusministeriö kuitenkin toteaa, että hallintovaliokunnan mietinnössä on mahdollista selventää edellä mainitusti, ettei ehdotettavalla informatiivisella viittauksella viitata tietosuoja-asetuksen 17 artiklaan eikä rekisteröidyllä ole kyseisen artiklan nojalla oikeutta pyytää virheellisten ja epätarkkojen henkilötietojensa poistamista yrityskiinnitysrekisteristä.

Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunnossa nostetaan esiin myös yrityskiinnityslain (11. lakiehdotus) 35 §:n 1 momenttiin lisättävää toista virkettä, jonka mukaan Patentti- ja rekisterihallitus (*jäljempänä* PRH) saisi viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, *jäljempänä* julkisuuslain) 16 §:n 3 momentin estämättä luovuttaa yrityskiinnitysrekisteristä tiedon luonnollisen henkilön nimestä, syntymäajasta, kansalaisuudesta, kotikunnasta ja ulkomailla asuvan asuinmaasta tulosteena, teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla taikka muutoin luovuttaa tai saattaa tiedot yleisesti saataville sähköisen tietoverkon kautta. Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunnossa pidetään täydennysehdotusta lähtökohtaisesti tarkoituksenmukaisena, eikä lausunnossa ehdoteta muutoksia ehdotettavaan säännökseen. Lausunnossa esitetään kuitenkin toive, että hallintovaliokunnan mietinnössä perusteltaisiin, miksi edellä mainittuja henkilötietoja voitaisiin yrityskiinnitysrekisteristä luovuttaa sen estämättä, mitä julkisuulain 16 §:n 3 momentissa on säädetty.

Oikeusministeriö toteaa, että hallituksen esityksessä on perusteltu ehdotetun sääntelyn oikeasuhteisuutta ja katsoo, ettei asiaa ole hallintovaliokunnan mietinnössä tarpeen selventää. Oikeusministeriö toteaa kuitenkin hallintovaliokunnalle

seuraavan. Julkisuuslain 16 §:n 3 momentti mahdollistaa henkilötietojen luovuttamisen, jos luovutuksensaajalla on henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää sellaisia henkilötietoja. Kyseinen momentti mahdollistaa, että henkilötietojen luovuttamisesta voidaan kuitenkin säätää toisin (”jollei laissa ole toisin erikseen säädetty”). Hallituksen esityksen 11. lakiehdotuksen 35 §:ssä ehdotetaan, että PRH voisi julkisuuslain 16 §:n 3 momentin estämättä luovuttaa yrityskiinnitysrekisteristä tiedon luonnollisen henkilön nimestä, syntymäajasta, kansalaisuudesta, kotikunnasta ja ulkomailla asuvan asuinmaasta (11. lakiehdotuksen 35 §:n 1 momentin toinen virke). Ehdotettavassa sääntelyssä kuitenkin rajattaisiin henkilötietojen luovuttamista siten, että PRH saisi luovuttaa tiedot yrityskiinnitysrekisteriin tallennetusta henkilötunnuksen tunnusosasta ja ulkomailla asuvan luonnollisen henkilön kotiosoitteesta vain, jos luovutuksensaajalla on tietosuojalain (1050/2018) 29 §:n mukainen peruste tietojen käsittelylle. Näin ollen henkilötunnuksen tunnusosan ja ulkomailla asuvan henkilön kotiosoitteen luovuttaminen edellyttää käytännössä vastaavia edellytyksiä kuin julkisuuslain 16 §:n 3 momentissa edellytetään (”jos luovutuksensaajalla on henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää sellaisia henkilötietoja”). Ehdotettavassa pykälässä säädettäisiin tältä osin myös lisäedellytyksestä, jonka mukaan tietopyynnön tekijän tulisi antaa PRH:lle selvitys tietojen asianmukaisesta suojaamisesta. (1. lakiehdotuksen 35 §:n 2 momentti).

Oikeusministeriö toteaa, että ehdotetut muutokset pykälään vastaisivat uudistettua kaupparekisterilakia (564/2023), jonka 2 §:ssä säädetään vastaavasti kaupparekisterin tietojen julkisuudesta ja tietojen luovuttamisesta (ks. HE 244/2022 vp). Vastaavasti kuin kaupparekisteri, myös yrityskiinnitysrekisteri on julkinen rekisteri ja siihen tallennetut henkilötiedot ovat julkisia. Yrityskiinnitysrekisteriin merkitään yrityskiinnityksiä koskevia tietoja ja sen tarkoituksena on saattaa kaupparekisteriin rekisteröidyn yrityksen irtaimeen omaisuuteen haetut kiinnitykset ja näiden tietojen tarjoaminen elinkeinoelämän, kansalaisten ja muun yhteiskunnan käyttöön. Henkilötietojen suojan varmistamiseksi esityksellä kuitenkin varmistetaan, että yrityskiinnityslaissa säädettäisiin nimenomaisesti henkilötietojen luovuttamisesta tietosuoja-asetuksen salliman liikkumavaran puitteissa. Tältä osin esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa (HE 9/2026 vp, s. 50) todetaan että, siltä osin kuin ehdotuksessa on kyse henkilötietojen luovuttamisesta ja luovuttamistavoista, 11. lakiehdotuksen 35 §:ää koskevissa muutosehdotuksissa olisi kyse tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 2 ja 3 kohdan sisältämän kansallisen liikkumavaran käytöstä. Käsittelyn oikeusperusteena on tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta. Ehdotettujen muutosten tavoitteena on selventää, miten henkilötietoja voidaan luovuttaa

yrityskiinnitysrekisteristä ja selventää yrityskiinnityslain suhdetta julkisuuslakiin. Ehdotusten arvioidaan olevan tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan edellyttämällä tavalla oikeasuhteisia ja yleisen edun mukaisia, sillä muutoksilla varmistettaisiin, että tiedot vastaanottavalla taholla olisi oikeus käsitellä tiettyjä henkilötietoja sekä asetettaisiin myös lisäedellytyksiä tietojen asianmukaisen suojaamisen varmistamiseksi.